

Jökulhlaup úr Sólheimajökli 17.-18. júlí 1999

Oddur Sigurðsson

Greinargerð OSig-99-02

1999-08-23

Jökulhlaup úr Sólheimajökli 17.-18. júlí 1999

Skyndilegt hlaup varð í Jökulsá á Sólheimasandi þann 17.-18. júlí 1999. Þar sem ekki varð komið við mælitækjum til að skrá hlaupið verður hér reynt að rifja upp atburðarásina svo nákvæmlega sem unnt er eftir upplýsingum sjónarvotta og skýrslum sem tiltækar eru.

Vigfús Andrésson í Berjanesi tekur til þess þann 14. júlí að Jökulsá sé óvenjulega dökk á lit. Margir vegfarendur veita þessu sama athygli þann 16. júlí m.a. kunnugir heimamenn eins og Erlingur Ísleifsson frá Sólheimum og Einar Gunnlaugsson sem á sumarbústað á Eystri-Sólheimum. Engum þeirra þótti vatnsmagnið samt svo mikið að ástæða væri til viðvörunar.

Þann 17. júlí kl. 19 hringdi Benedikt Bragason í Sólheimakoti í lögregluna í Vík og tilkynnti mjög óvenjulegan lit á Jökulsá sem líkist helst hlaupvatni. Reynir Ragnarsson lögreglumaður í Vík og Jónas Erlendsson ljósmyndari Morgunblaðsins fóru á vettvang og tóku myndir af ánni þar sem hún kemur undan jöklinum. Hún var mjög dökk þar sem hún kom undan jöklinum næst Litlafjalli en með eðlilegum lit þar sem hún kom út sunnar undan jökulsporðinum. Þessi litarmunur kemur vel fram á myndum Jónasar. Lykt var óvenjuleg, meira eins og gaslykt (kósangas) en venjuleg jöklaflýla (brennisteinsvetni). Rétt er að geta þess að lykt af kósangasi (hér á landi própan) er af ethyl mercaptan sem er blandað í gasið til viðvörunar á gasleka því própan er lyktarlaust. Efnafræðingar á Orkustofnun sem fengu sýnin til meðhöndlunar eru sammála að af þeim hafi verið mercaptan lykt.

Samkvæmt upplýsingum frá Veðurstofnunni og Raunvísindastofnun kom væg óróahviða fram á skjálftamælum kl. 17 þann 17. júlí og stóð í 20 mínútur. Önnur hviða og öflugri hófst kl. 22:18 og næstu 5 klukkustundirnar var viðvarandi órói á mælum eða til kl. rúmlega 3 aðfaranótt þess 18. júlí.

Tómas Ísleifsson á Sólheimum var vakandi er rafmagnið fór af kl. 2:00 aðfaranótt þess 18. júlí og þar sem þetta gerðist nákvæmlega kl. 2 hélt hann að straumurinn hefði verið tekinn af línunni. Smári Tómasson í Vík átti leið vestur yfir ána kl. 18 þann 17. júlí og þótti hún mjög dökk, blágrá að lit og hafði aldrei séð þann lit á ánni áður. Rennlið var hins vegar ekki það mikið að honum þætti ástæða til viðvörunar. Hann kom til baka austur yfir ána kl. 2:25-2:30 aðfaranótt þess 18. júlí. Sýndist honum þá vanta um 1 m á að vatnið næði upp í brúarbitana og stóð það hæst undir brúnni miðri eins og á henni væri bunga. Pusaðist frá brúarstólpa upp á brúna. Jaka-hrafl var í ánni en engir stórir jakar. Lón verður vestan við ána þegar hátt stendur í henni og var ekki kominn litur á þetta lón þegar Smári kom þar að, en kom á það seinna. Stóð Smári þarna við í um 5-10 mínútur. Hann áráddi eftir athugun að fara yfir brúna og kom til Víkur kl. 2:55 og hitti þar Reyni Ragnarsson úti við og lét hann vita. Hann fór þegar á vettvang og var við brúna kl. 3:15. Þá var um 1,5 m undir brúarbitana og megn, stingandi lykt. Eftir það lækkaði stöðugt í ánni en ekki hratt.

Gylfi Júlíusson verkstjóri hjá Vegagerðinni í Vík kom á vettvang kl. 4 aðfaranótt 18. júlí. Hann mat það svo að 1,5-2 m hafi verið upp í brúarbita er hæst stóð hlaupið. Hafði þá lækkað um 1 m frá hámarkinu.

Kl. 7 að morgni þess 18. júlí kom Helgi Jóhannesson verkfræðingur á Vegagerðinni á vettvang. Þá hafði lækkað í ánni um 2 m frá hámarki hlaups.

Er flugvél Flugmálastjórnar var yfir Jökulsá um kl. 11:30 var áin á tveimur og hálfu stöplabili eða undir rúmlega helmingi af lengd brúarinnar.

Oddur Sigurðsson

Svanur Pálsson á Vatnamælingum Orkustofnunar kom á vettvang upp úr kl. 12 og tók þá sýni af aurburði árinna. Kl. rúmlega 16 kom Sverrir Ó. Elefsen vatnamælingamaður á staðinn og mældi rennsli árinna sem reyndist vera $92 \text{ m}^3/\text{sek}$.

Þann 21. júlí voru settir upp síritandi vatnshæðar- og rafleiðnimælar í Jökulsá á Sólheimasandi og Múlakvísl og hafa þeir sýnt talsverðar sveiflur í báðum þáttum þó mun meiri í rafleiðni vatnsins.

Heimildalisti:

Páll Einarsson 1999. Um atburðarás við Mýrdalsjökul í júlí 1999. Minnisblað PE 23. júlí 1999. 2 síður.

Reynir Ragnarsson 1999. Upplýsingar vegna breytinga á Mýrdalsjökli. Sýslumaðurinn í Vík. Skýrsla 030-1999-00152. 2 síður.